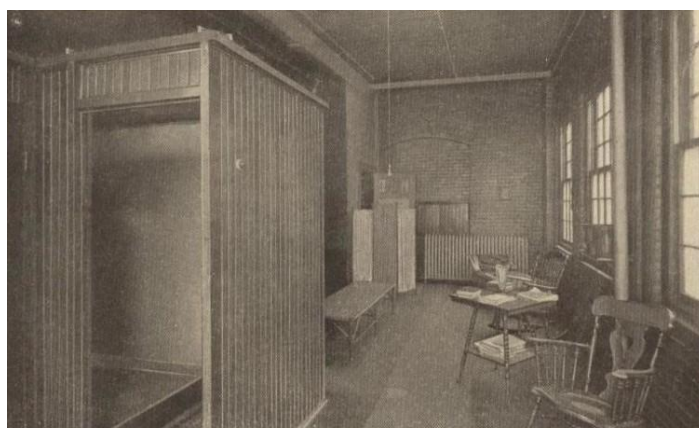
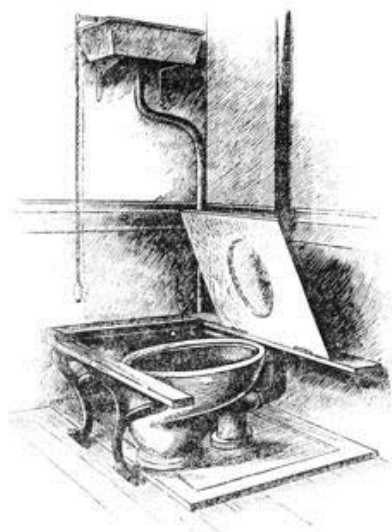

Almanac de Interlingua

Numero 79 – Septembre 2016

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Segregar es necessari?

REST ROOM IN PAINT FACTORY

Here, at small cost, is combined a rest room and bath room for women, at the plant of a paint factory in Cleveland. Can be used likewise as an emergency room in case of illness or accident, giving humane treatment to its employees.

Al sinistra, un toilette typic del 19^e centennio. Al dextra, un sala de reposo con *water closet* (litteralmente ‘cabinetto de aqua’) exclusive pro empleatas in un fabrica in Cleveland, Statos Unite. Usque al 1870s, le locos de travalio soleva haber toilettes de occupation individual. Sovente, illos se situava foras del edificio principal e era discargate in fossas insanitari. Solo post que le technologia sanitari evolueva e que systemas public de collecta era constructe es que surgeva le toilettes interior e collective.

Le prime toilettes separate per sexo de que on ha notitia appareva in un restaurante de Paris in 1739. Le idea de que homines e feminas debe urinar in ambientes appartate non prosperava immediatamente, totevia. Solmente durante le 19^e centennio, in le fabricas statounitese, se developparea le these de que le feminas debe haber un spatio exclusive pro solver lor necessitates physiologic.

Le evidencias scientific del epocha attesta que illas es plus debile, e le politicas de tunc se preoccupa dunque con elaborar leges que protege lor integritate physic e moral. Un jornata laboral plus breve, con intervallos obligatori de reposo durante le die e prohibition de travaliar in determinate professiones, es consequentia de iste pensamento secundo le qual le feminas es esseres human plus debile que le homines. Le architectura debe tamben adaptar se a iste conception, e assi on projecta areas insulate, *male-free*, que solmente le sexo fragile pote occupar. In stationes, sedes exclusive; in trainos, wagones exclusive; in bibliothecas, salas de lectura exclusive. Per spatios public como bancas, hoteles, studios e grande magazines passa un cordon que delimita le zonas feminin e masculin.

Si le nove spirito industrial non comporta plus que tote le feminas resta secur in casa, allora il conveni evitar que lor honor sia maculate per contactos improprie. In 1887,

Massachusetts approba un lege obligante tote interpresa a eriger un toilette segregate pro su empleatas, e usque al decennio de 1920 le majoritate del altere statos habera copiate iste legislation.

Hodie, iste modello de separation per sexo es typicamente applicate per leges local e codices de construction civil. Mesmo le Amnestia International recommenda toilettes segregate in scholas como mensura de securitate. In le Occidente, le salon del “gentilhomines” se distingue de lo del “damas” surtoto per le existentia de urinales, bassinettos prise a un pariete in le quales plure homines face lor pipi le unes al latere del alteres. Le division es ja tanto impregnate in le cultura que nulle tabuletta con parolas es plus necessari: il suffice un par de symbolos alusive al duo sexos pro que on sape tosto tractar se de toilettes public.

Il ha anque leges complementari determinante un quantitate plus grande de toilettes feminin, a fin que le tempore dispense in cauda sia simile pro ambe sexos. Per un serie de explicationes physic e cultural, le feminas dispense plus de tempore in toilette que le homines, lo que duceva al imposition de regulas establente un ration minime inter le bassinatos usate per un e altere sexo. In le Regno Unite, le lege currente determina un ration 1:1. Le Codice International de Construction require 2:1 in favor del feminas. Desde 2005, tote le edificios public in Nove York adopta anque le proportion 2:1. In altere statos american, on observa le rationes 1:1, 3:2 o 2:1. Pro le theatros, un codice specific determina 4 bassinatos feminin pro 1 masculin. In senso contrari, le codice que regula de construction de stadios stipulava plus de toilettes masculin usque al decennio de 1980, sub argumento de que le majoritate del fans sportive es homines.

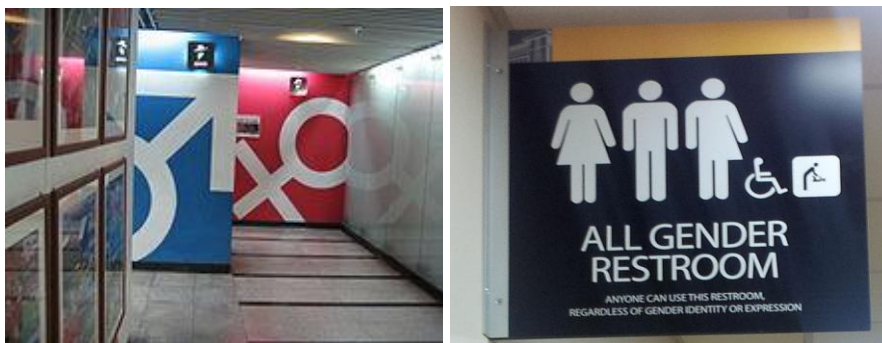
Toilettes public typic in le Roma ancian, in le Occidente e in le Oriente

Le segregation urinari presenta certe difficultates technic. Ben que le pressa e le retes social tende a conducer le debattos verso un angulo religiose sur le orientation sexual del personas, il existe questiones plus prosaic a solver se. Sovente, le salon del feminas es le sol a offerer le facilitates necessari pro cambiar le pannos de un bebe. Que face dunque un patre con su bebe? Como face un parente con su infante qui necessita adjuta? Como debe proceder le personas vetere o deficiente cuje accompaniator es del sexo opposite? Qual toilette debe utilizar un persona cuje apparentia physic non corresponde al sexo de su nascentia? Qual es le parte del anatomia que determina in qual toilette on es autorisate a entrar?

Sin solution satisfactori pro tal demandas, le toilettes public dicte unisex o neutral appare sovente in un tertie salon, ja que le leges non permette extinguer le duo salones exclusive. A illo pote acceder totes, independentemente de qualcunque criterio de segregation. Totevia, isto non satisfice a totes: si le feminas petitionava e obteneva le derecto a un toilette exclusive, altere categorias human passava dunque a reivindicar le mesme privilegio. Historicamente, il ha habite toilettes separate per racia, classe social e religion, sovente sub argumento de preservar le moralitate de lor occupantes.

Le segregation racial del toilettes es prohibite in le Statos Unite desde 1964. In compensation, desde 2011 le Casa del Representantes in Washington ha un toilette exclusive pro advocatas. Le *Architectural Barriers Act* de 1968 determina le existencia de toilettes accessibile al deficientes in edificios public – in constructiones private, isto solo devenirea lege federal in 1990. Le statouniteses aboliva le toilettes pagate in 1975, lo que contrasta con le situation currente in India, ubi le feminas, ma non le homines, debe pagar pro urinar. Desde 2011, un campania popular in Mumbai supernominate *right to pee* (‘directo de pissar’) ha demandate que ambe sexos sia tractate equalmente.

Un lege del anno 2013 supernominate *the transgender bathroom bill* obliga le universitates de California a haber un toilette neutral. In alcun contextos, iste typo de toilette es acceptate con naturalitate: in aviones, trainos e autobuses, per exemplo, o in le caso de toilettes portabile o adaptate pro personas con deficientia physic. In Europa, illos es relativamente commun anque in constructiones immobile. In tote iste casos, tamen, le toilette es occupate per un sol persona, qui assi ha su privacitate assecurate.

Sin poter applicar integralmente le moral victorian tunc vigente al ambientes laboral, le legislatores del 1800s decideva separar le operarios secundo lor sexo natural al hora de usar le toilette. Hodie, iste notion es de tal forma radicate in le societate que pictogrammas pro homine e femina es sovente le unic identification de un toilette public. Como iste bipartition es incapace de accommodar tote le situationes, le toilettes neutral o unisex appare como un option plus amicabile, independente de qualcunque systema cultural de segregation.

Si le toilettes individual neutral es o non le melior solution pro le impasses existente in iste debatto, es cosa que le legislatores e le publico debera analysar. Essential es que tote le personas sia considerate, de maniera que le discussion arriva a un resultato maxime satisfactori.

Basate sur le articulo *How did public bathrooms get to be separated by sex in the first place?*, per Terry S. Kogan, publicate in le sito theconversation.com le 26 maio 2016, e tamen sur diverse recercas sur le thema in le Wikipedia in anglese. Ecce alcun del entratas consultate: *Public toilet*, *Gender-neutral toilet*, *Urinary segregation*, *Potty parity*, *Squat toilet*, *Urinal*.

Le dama o le tigre?

Un historietta per Frank R. Stockton, traducte a Interlingua per Patricio Negrete.

Ante multe annos, in le antiquitate, viveva un potente rege. Alicun de su ideas esseva progressive. Ma alteres faceva suffer le personas.

Un del ideas del rege esseva un arena public como agente de justitia poetic. Le crimine esseva punite, o le innocentia esseva decidite, per le resultado del sorte. Quando un persona esseva accusate de un crimine, su futuro esserea judicate in le arena public.

Tote le gente se reunirea in iste edificio. Le rege sedeva in alto in su sede ceremonial. Ille dava un signo. Un porta sub ille se aperiva. Le persona accusate sortiva al arena. Directemente al transverso del rege il habeva duo portas. Illos esseva un al latere del altere, exactemente equal. Le persona sub judicio debeva camminar directamente usque iste portas e aperir un de illos. Ille poteva aperir qualcunque ille prefereva.

Si le accusato aperiva un del portas, un tigre famelic, le plus feroce in le terra, sortiva. Le tigre immediatamente saltava super ille e le lacerava como punishment pro su culpa. Assi se decideva le caso del suspecto.

Campanas de ferro sonava tristemente. Grande critos se altiava ab le affligitos. E le personas con lor capites basse e cordes triste, lentamente retornava a casa. Illes lugeva grandemente que uno, si juvene e belle, o si vetule e respectate, deberea haber morite in ille maniera.

Ma, si le accusato aperiva le altere porta, il appareva un femina, specialmente seligite pro le persona. Ille esseva maritate immediatamente con iste dama, in honor a su innocentia. Non importava si ille jam habeva sposa e familia, o si ille habeva seligite maritar se con un altere femina. Le rege non permitteva que nihil interfereva con su grande methodo de punishment e recompensa.

Un altere porta se aperiva sub le rege, e un clerico, cantatores, dansatores e musicantes se jungeva al homine e le dama. Le ceremonia de maritage esseva rapidamente complite. Postea le campanas faceva allegre ruitos. Le gente critava allegramente. E le homine innocente conduceva le nove sposa a su casa, infantes detra illes lanceava flores sur lor cammino.

Iste esseva le methodo de exequer justitia. Su equitate pareva perfecte. Le accusato non poteva saper qual porta occultava le dama. Ille aperiva utroque secundo su plazer, sin saper si, in le proxime minuta, ille esserea occidite o maritate.

A vices le animal feroce sortiva ab un porta. A vices illo sortiva ab le altere.

Iste methodo esseva popular. Quando le gente se jungeva in un del grande dies de judicio, illes nunquam sapeva si illes viderea un sanguinose occision o un felice fin. Assi totes esseva semper interessate. E le pensantes del communitate non reclamarea injustitia contra iste plan. Esque le accusato non habeva tote le caso in su proprie manos?

Le rege habeva un belle filia qui semblava su patre in multe manieras. Ille la amava super tote le humanitate. Le princessa secretamente amava un juvene qui esseva le plus brave e belle in le pais. Ma ille esseva un persona commun, ille non pertineva a un familia importante.

Un die le rege discoperiva iste relation inter su filia e le juvene. Le homine esseva immediatamente incarcerate. On fixava un die pro su judicio in le arena public. Isto, naturalmente, esseva un evento specialmente importante. Nunquam antea un subjecto commun habeva essite assatis brave pro amar le filia del rege.

Le rege sapeva que le juvene esserea punite, mesmo si ille aperiva le porta correcte. E le rege se placerea vider le serie de eventos, que judicarea si o non le homine habeva malfacite al amar le princessa.

Le die del judicio arrivava. Le gente de ubique se jungeva in le arena e foras su muros. Le rege e su consilieros esseva in lor sitios, adverse le duo portas. Toto esseva preste. Le signo esseva date. Le porta sub le rege se aperiva e le amato del princessa entrava in le arena.

Alte e belle, su aspecto esseva recipite con un sono de approbation e tension. Le medietate del gente non ignorava que un juvene tanto perfecte viveva inter illes. Sin dubita le princessa le amava! Quanto terribile que ille esseva illic!

Postquam le juvene entrava in le arena, ille se tornava pro facer un reverentia ante le rege. Ma ille non pensava assolutamente al magne monarcha. Le oculos del juvene vero esseva super le pricessa, qui esseva sedite al dextra de su patre.

Desde le die que il esseva decidite que le sententia de su amato deberea esser decidite in le arena, illa habeva pensate a nihil excepte iste evento.

Le princessa habeva plus poter, influentia e fortia de character que qualcuno qui habeva essite interessate in un caso tal. Illa habeva facite lo que nulle altere persona habeva facite. Illa habeva apprendite le secreto del portas. Illa sapeva detra qual porta esseva le tigre, e detra qual porta attendeva le dama. Le auro, e le poter del voluntate de un femina, la habeva revelate le secreto al princessa.

Illa anque sapeva qui esseva le dama. Le dama esseva un del plus belle in le regno. Con bastante frequentia le princessa la habeva viste regardante e parlante con le juvene.

Le princessa odiava le femina detra celle silente porta. Illa la odiava con tote le intensitate del sanguine transmise a illa per le longe lineage de cruel ancestres.

Su amato se tornava a fin de regardar le princessa. Su oculos se incontrava durante que illa se sedeva ibi, plus pallide e plus blanc que ulle persona in le grande oceano de tense facies circumstante illa. Ille comprendeva que illa sapeva detra qual porta esseva le tigre, e detra qual esseva le dama. Ille habeva expectate que illa lo sapeva.

Le sol sperantia del juvene dependeva del successo del princessa in discoperir iste mysterio. Quando ille la regardava, ille intendeva que illa habeva essite successose, nam ille sapeva que illa succederea.

Tunc su rapide e tense riguardo faceva le domanda: "Qual?" Il esseva tanto clar a illa como si ille lo critava desde ubi ille se trovava. Il non habeva tempore a perder.

Le princessa levava su mano, e illa faceva un curte, rapide movimento al dextra. Necuno excepte su amato lo videva. Cata oculo esseva fixe in le homine in le arena.

Ille se tornava, e con passos firme e rapide ille transiva le vacue spatio. Tote le cordes cessava de palpar. Totes cessava de respirar. Ille vadeva in direction del porta al dextra e lo aperiva.

Ora, le puncto del historia es iste: Esque le tigre sortiva de ille porta, o le dama?

Le plus nos pensa sur iste question, le plus difficile il es responder lo. Isto implica un studio del corde human. Pensa a illo non como si le decision del question dependeva de vos. Ma como si illo dependeva de ille passionate princessa, su anima a foco blanc sub le focos del tristessa e jelsia. Illa le habeva perdite, ma qui le haberea?

Quanto frequentemente, in su horas eveliate e in su sonios, illa se habeva espaventate salvagemente, e coperte su facie con su manos? Illa pensava sur su amato aperiente le porta ubi detra attendeva le acute dentes del tigre!

Ma quanto plus frequentemente habeva illa viste le aperir le altere porta? Como illa habeva molite su dentes, e evellite su capillos, quando illa habeva viste su allegre facie mentre ille aperiva le porta del dama! Como su anima habeva ardite de dolor quando illa le habeva viste curre pro incontrar celle femina, con su riguardo de victoria. Quando illa habeva viste ambes maritar se.

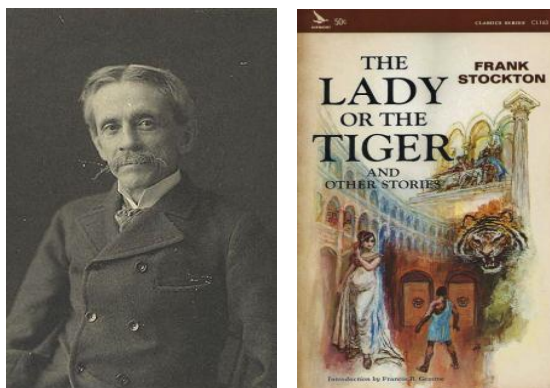
E quando illa habeva viste les camminar via insimul super le via con flores, sequite per felice clamores del multitudine, in le qual su triste clamor se perdeva!

Esque il non esserea melior que ille moriva rapidamente, e attender la in celle benedicta loco del futuro? E totevia, celle tigre, celle critos, celle sanguine!

Su decision se habeva monstrate rapidemente. Ma illo se habeva prendite post dies e noctes de pensata. Illa habeva sapite que illa esserea demandate. E illa habeva decidite que illa responderea. E illa habeva movite su mano al dextra.

Le question de su decision non debe esser considerate legiermente. E il non me corresponde establir me como le persona capace de responder. E assi io lassa le responsa a vos:

Que sortiva del porta aperte – le dama, o le tigre?

Iste historia appare in le libro *The Lady or the Tiger? and Other Stories*, publicate per prime vice in 1884. Frank Richard Stockton (1834-1902) esseva un autor e humorista american, cognoscite melio per un serie de innovative contos feeric pro infantes que esseva largemente popular durante le ultime decades del seculo XIX. Ille nasceva in Philadelphia, filio de un notabile ministro methodista qui le discoragiava de prender un carriera de scriptor. Post maritar Mary Ann Edwards Tuttle, le copula partiva a Burlington, New Jersey, ubi ille produceva parte de su prime obras litterari. Durante annos ille se sustineva como gravator in ligno usque le morte de su patre in 1860. In 1867 ille retornava a Philadelphia a scriber pro un jornal fundate per su fratre. Su prime conto feeric, *Ting-a-ling*, esseva editate ille anno in *The Riverside Magazine* e su prime collection de libros appareva in 1870. Ille esseva anque editor del magazine *Hearth and Home* al comencio del decade de 1870. Ille moriva in 1902 a causa de un hemorrhagia cerebral e ille esseva interrate e reposa in The Woodlands, in Philadelphia.

Peregrino o pelegrino?

Le romanos denominava *pereger* al christiano qui viaggiava a Palestina a fin de visitar locos sacre, a vices como punction autoimposite pro compensar un peccato, a vices pro complir un pena canonic. De iste costume surge le cruciadas con objectivo de reconquirir territorios considerate sacre per le christianos, ma que era tunc sub controllo de adeptos de altere fides.

Le etymologia del parola latin es *per* (trans) e *ager* (terra o campo). Le linguas romanic prende lor formas del derivatos latin *peregrinus* (estraniero) e *peregrinatio* (viage al extero). Le forma commun al espaniol e al portugese es *peregrino*, conservante le R latin. In francese e angese, le R cambiava in L: respectivamente *peligrim* e *pilegrim* in forma ancian, *pèlerin* e *pilgrim* in forma moderne. In italiano, on ha *pellegrino*, e in Interlingua tanto *peregrino* como *pelegrino* es correcte secundo le IED.

Peregrinos a camminar verso Santiago de Compostella, in Gallecia.